

Verbondenheid bij zangersfeesten

TEKST: MARTIEN PAATS

Een levende organisatie kan niet alleen rusten op goede dienstverlening, zoals de muziekvoorziening, een collectief Buma-contract en het Kunstenaars Contract Bureau. In de beginjaren vormden de zangersfeesten een belangrijk bindend

element. Die feesten veroorzaakten ook een stroom van publiciteit, die goed was voor de ledenwerving.

De auteur Martien Paats is van 1993 tot 2005 voorzitter van de KCZB geweest. Nadat hij (in 1997) was afgetreden als burgemeester van Alphen aan den Rijn, heeft hij Cultuurwetenschappen gestudeerd. Zijn doctoraal scriptie bevatte een studie van koren in protestants Nederland en de Bond van Christelijke Zangverenigingen (1886) tot omstreeks de Eerste Wereldoorlog en droeg als titel 'De Muze der Muziek heeft haar intocht gedaan', een uitspraak van de eerste voorzitter van de bond.

Dit is het vierde artikel over de geschiedenis van de KCZB. De voorgaande artikelen verschenen in Vocaal 2010-nr 6 en Vocaal 2011-nr 1 en nr 2.

Het eerste optreden van de KCZB vond plaats in het kader van het 25ste Christelijk Nationale Zendingsfeest, dat op 4 juli 1888 op 'Boekenrode' bij Haarlem werd gehouden. De zendingsfeesten bewerkten een gevoel van saamhorigheid en boden een gelegenheid van toegestane (er werd in die tijd veel geklaagd over uit de hand lopende festiviteiten) ontspanning. Met 600 van de toen 1423 bij de bond aangesloten zangers werd onder leiding van het Rotterdamse fanfarekorps 'Obadja' gezongen.

Op 18 juni 1890 vond op het land-

goed 'Maria's lust' te Apeldoorn het eerste eigen zangersfeest plaats. Er waren 1500 zangers en vier sprekers van verschillende modaliteit, die niet altijd kort van stof waren. Glans kreeg deze dag door het bezoek eraan van Koningin Emma en Prinses Wilhelmina. Zestien maal is er een zangersfeest gehouden, 29 juli 1914 was de laatste in Oranjewoud met 3000 feestgangers en een koor samengesteld uit vierentwintig verenigingen. 'Toen de trein ons naar onze woonplaatsen bracht, zagen we bruggen en stations...door militairen bewaakt. MOBILISATIE! OORLOG'.

Adellijke vrienden en koninklijk bezoek

De organisatie van deze zangersfeesten stelden hoge eisen aan het bestuur: de keuze van een glooiend terrein, dicht bij een station, in verband met ongewenste gasten niet te dicht bij een grote stad (het kwam goed van pas dat de voorzitter tal van adellijke vrienden had), de keuze van muziek, sprekers, podia en het vervoer. Penningmeester Van Ruytenberg regelde met de vele spoorwegmaatschappijen aparte feesttreinen tegen gereduceerd tarief. Met het verstrijken der jaren komt de fiets meer in beeld. Bij het zangersfeest in 1912 op het door de Koningin-moeder bijgewoonde feest op het door haar afgestane terrein in Soestdijk leverden een aardig schouwspel op 'al die glimmende sturen der ongeveer duizend rijwielen, in onberispelijk regelmaat opgesteld'.

Steeds meer drong het besef door, dat de toekomst toch lag in meer decentrale bijeenkomsten.

Op veel terreinen won decentralisatie veld. Voor de KCZB betekende dit, dat bijvoorbeeld ook dirigentencursussen regionaal werden georganiseerd. De kracht van de KCZB was en is enerzijds een goed geoutilleerd bondsbureau en anderzijds afdelingen die eigen activiteiten ontplooiën, die voor binding zorgen. Priissjonge in Friesland en het kinderkoorfestival in de Alblasserwaard zijn daarvan voorbeelden. Ook de

In 1912 bezocht de Koningin-moeder het zangersfeest op het door haar afgestane terrein in Soestdijk.

categorale commissies Oratoriumkoren, Jeugd- en Gospelgroepen, KCZB Jong- en Mannenkoren ontplooiën activiteiten.

Wedstrijdzingen?

Geen centrale zangersfeesten meer. Langzamerhand kwam een discussie op gang over het houden van zangwedstrijden. In 1891 gaf secretaris Hansen een uitvoerig overzicht van de geschiedenis van zangwedstrijden in Duitsland. De concoursdiscussie heeft een halve eeuw geduurd. Zowel binnen als buiten de kring van KCZB was men kritisch over deze wedstrijden, vooral die om geldprijzen. Men zong niet meer met elkaar, maar tegen elkaar. Binnen de KCZB kwam steeds weer de vraag naar voren of de lof voor de Heer zich wel verdroeg met de lof (of misprijzen) van de jury. Toen in 1919 het hoofdbestuur besloot zangwedstrijden toe te laten, verstomde de kritiek niet, zeker niet als men een koor luid zingend 'Looft de Heer gaat nooit verloren' het wedstrijdterrein had zien verlaten. Een andere vraag was of men mee kon doen aan een concours dat niet was voorbehouden aan christelijke koren. Er vonden 'wilde concoursen' – zonder toestemming van de KCZB – plaats. Conflicten met afdelingen en koren waren daarvan het gevolg. Commerciële uitbating door pachters, juryleden en de organiserende ver-

eniging was een punt van discussie. Soms werd bij een concours plaats geboden aan een 'kermesse d'été'; dat was lucratief maar bevorderde niet de aandacht voor de muzikale prestaties. Kritiek was er ook op de concoursen die hun aantrekkelijkheid ontleenden aan een milde jury die veel eerste prijzen toekende. Van de bevordering van de kwaliteit van de koorzang kwam op die manier weinig terecht. Juryleden schreven meer dan incidenteel middelmatige, eigen composities als verplicht werk voor. Er was ook geen eenheid in de reglementen ten aanzien van de klasse-indeling en puntentoekenning. Toen in 1950 de Federatie van Nederlandse Zangersbonden was ontstaan, kwam een gemeenschappelijk reglement tot stand. Deskundigen mochten hun twijfels hebben, bij de zangers zelf waren de concoursen immens populair. In 1963 bijvoorbeeld werden er minstens 1000 gehouden, voor eenderde deel in Gelderland. In 'Zingen bij de Pomphul' in het boek 'Gelderland 1900/2000 heb ik daarover geschreven.

Naoorlogse opbloei koorleven

Factoren die bij de populariteit een rol speelden waren de groeiende vrije tijd en de daarmee samenhangende ruimte voor vrijetijdsbesteding. De stijgende mobiliteit maakte in de eerste helft van de twintigste

Een succesvolle activiteit van de KCZB is de vocalistenpresentatie, zoals hier in 2009. Veel van de uitverkoren deelnemers komen we tegen in de programmaboekjes van de oratoriumverenigingen.

eeuw een beginnend toerisme mogelijk. In de naoorlogse jaren nam de hoeveelheid vrije tijd verder toe, hetgeen zich ook weerspiegelde in de opbloei van het koorleven. De KCZB meldde in het jaarverslag van 1946 een toename van het aantal aangesloten koren van 650 tot 900, terwijl de bezetting van de koren soms was verdubbeld. Wedstrijden zijn niet meer taboe. De KCZB organiseerde jarenlang het Nationaal Kinderkorenfestival. De kwaliteitsverbetering was duidelijk hoorbaar. De Nederlandse Vocalistenpresentatie is een wedstrijd ten behoeve van de oratoriumverenigingen. Veel solisten hebben tijdens de voorloper van de presentatie – het Erna Spoorenberg Concours – hun eerste lauweren geogost. Zangersavonden of -dagen en concoursen dragen ertoe bij, dat de KCZB naast de broodnodige ondersteuning ook de gelegenheid biedt tot onderling contact. 'Gaan-de-weg' naar 2011 was daarvoor volledig gelegenheid.